

ВИНАРСКО-ЗЕМЛЕДѢЛЧЕСКИ ВѢСТНИКЪ

Редактира се отъ учителитѣ при Държавното Винарско-Земледѣлческо Училище въ гр. Плѣвень.
Главенъ редакторъ: Хр. С. Георгиевъ.

„Винар. Земледѣлчески Вѣстникъ“ излиза два пѣти въ мѣсеца: на 10 и 25 ч.

Годишната му цѣна за България е 4 л., за въ странство — 5.

Всичко, що се отнася до вѣстника, се испраща до редакцията въ гр. Плѣвень.

Необнародвани рѣкописи, по желанието на авторитѣ имъ, се връщатъ съ неплатени писма.

За обявления на 4 стр. се плаща по 20 ст. на редъ.

На ученицитѣ въ земледѣлческитѣ, педагогическитѣ и духовнитѣ училища се отстъпа за 3 л. годишно.

Съдържанье: 1) Пакъ по земледѣлческитѣ надзиратели; 2) за болеститѣ и недостатѣцитѣ на вината (продължение отъ 18 й брой); 3) Селското стопанство въ Унгария (продължение отъ 18-й брой); 4) Изложение на мотивитѣ по законопроекта за военни ремонтни дѣна и чифлицитѣ при тѣхъ за практическо обучение на войницитѣ по земледѣлието и отраслитѣ му; 5) Отгледване на картофитѣ; 6) Птицевѣдството въ Босня и Херцеговина; 7) Разни; 8) Обявления; и 9) Метеорологически бюлетинъ. —

В Пакъ по земледѣлческитѣ надзиратели.

Въ брой 16 на „Винарско-Земледѣлческия Вѣстникъ“, въ една статия, дадохме едно мнѣние за едно промѣнение въ организацията на длъжноститѣ „Земледѣлчески надзиратели“; но понеже, колкото и да се надѣвахме, никой отъ останалитѣ земледѣлчески вѣстници не повдигна този въпросъ, то ние се повръщаме още единъ пѣтъ къмъ него, за да дадемъ още нѣкои обяснения, които считаме за необходими.

Въ по-първия брой въпросътъ бѣ разрѣшенъ въ слѣдующата смисълъ: 1) да се увеличи числото и контрольтъ върху землед. надзиратели и 2) за такива да се назначаватъ лица съ висше земледѣлческо образование. Що се отнася до първата точка, именно увеличението числото на земледѣлческитѣ надзиратели, ние мислимъ, че е нѣщо необходимо, ако искаме да видимъ онази полза, която ние очакваме отъ тѣхъ. Въ никоя земледѣлческа страна нѣма толкось земледѣлчески учители, както ние това тукъ прѣдлагаме, но то не е и необходимо въ онѣзи страни, защото тамъ числото на лицата, които иматъ земледѣлческо образование е голѣмо; тамъ има вече една много, или малко възпитана земледѣлческа масса, когато това нѣщо никакъ не е въ насъ. Стопанства, които могатъ да служатъ като образецъ за подражание отъ по-малкитѣ земледѣлци, има твърдѣ много. По-голѣмитѣ стопани иматъ по-голѣма възможность скоро да се запознажтъ съ онѣзи подобрения, които би били желателни въ една мѣстность относително до земледѣлието; но не само това, а тѣ могатъ и сами да правятъ опити, стига само да сж чули, или прочели нѣщо за нѣкои подобрения или нови реформи. Всичкитѣ тѣзи нѣща стожатъ далечъ за нашия дре-

бенъ земледѣлецъ, комуто трѣбва всичко нагледно да се покаже, ако искаме да го увѣримъ въ доходността или не доходността на извѣстно растение, или пѣкъ каквото и да било прѣдприятие. Това сж причинитѣ, които би трѣбовали да ни накаратъ, щото да увеличимъ числото на земледѣлческитѣ надзиратели, или пѣкъ съвършено да го намалимъ.

Ако нѣкои продължаватъ още да ни обвиняватъ, че искаме да се увеличатъ землед. надзиратели, когато въ никоя държава ги нѣма толкось много, то ние ще допълнимъ къмъ горнитѣ оправдания още и това, че другитѣ държави, за разрѣшението на много въпроси по земледѣлието, иматъ специални за това камари, така наречени „земледѣлчески камари“. Послѣднитѣ за всѣка една областъ взематъ съобразно съ условията разни рѣшения по подобрене на земледѣлието и ги прѣдставяватъ на Министерството на Земледѣлието за по-нататъшно изпълнение. А ние имаме търговски и индустриални камари, макаръ че населението ни е около 73% земледѣлческо, а съвсѣмъ малко индустриално и търговско.

Сегашнитѣ земледѣлчески надзиратели сж оставени като въ едно море, и имъ е казано да плаватъ, та кой догдѣто може нека плава. На тѣхъ не се правятъ почти никакви ревизии, а всичко какво сж тѣ направили или ненаправили се заключава отъ рапортитѣ имъ или пѣкъ отъ нѣкои тайни доношения. За да могатъ да се ухватватъ въ работа, трѣбвало би надъ тѣхъ да има по единъ върховенъ надзоръ; този надзоръ може да стане при помощта на земледѣлческитѣ инспектори, които да иматъ за районъ по-нѣколко близосѣдни окржзи. Послѣднитѣ ще могатъ да ревизиратъ земледѣлческитѣ надзиратели, да ги събиратъ на събори, да ги учятъ съ новитѣ нѣща и пр.. Землед. надзиратели могатъ да осъноваватъ, по съгласие на Министерството на Народното Просвѣщение, и курсове по земледѣлието за учителитѣ въ нѣкои окржзи.

За да може да се постигне всичко горѣказанно, както и онова, което е казано по длъжноститѣ на землед. надзиратели въ брой 16 отъ тоя вѣстникъ, трѣбва и самитѣ землед. надзиратели да бѣдѣтъ подготвени за това. Ние изискваме отъ нашитѣ землед. надзиратели да знаѣтъ всичко по земледѣлието, а какъ ще могатъ да знаѣтъ тѣ всичко това, когато тѣ нѣматъ подобна подготовка. Е, тогава какви мѣрки ще почне да прѣдлага единъ землед. надзирателъ за подобрене на скотовѣдството, когато той самъ не е добрѣ запознатъ съ скотовѣдството? Нашитѣ училища искарватъ хора съ ограничени понятия по земледѣлието; а земледѣлието не е като другитѣ клонове на науката да може да се научи само отъ четение и прѣдставления, безъ виждане на едно и друго. Какво сѣ видели нашитѣ ученици отъ землед. училища? По едно училище, (което дали има нѣщо образцово и икономическо е другъ въпросъ) и нищо повече. Ето защо ние напълно мислимъ, че тѣзи длъжности само тогава могатъ да бѣдѣтъ полезни, когато се завзематъ отъ хора по-вѣщи, а именно, които сѣ свършили едно висше учебно заведение и да сѣ практикували по една двѣ години. Ние имаме вече хора съ висше земледѣлческо образование, които прѣдварително сѣ свършили и мѣстно земледѣлческо училище; такива могатъ вече и безъ практика въ първо врѣме да се назначаватъ като земледѣлчески надзиратели.

Относително по въпросътъ за висшето образование на земледѣлческитѣ надзиратели, вѣрваме, ще ни се възрази за това, че много такива има, които сѣ свършили, но не сѣ голѣмъ контролъ въ западно-европейскитѣ училища, и, като не сѣ схванали економическитѣ основи на земледѣлието, ще гледатъ само да подражаватъ на чужденцитѣ, безъ обаче да обръщатъ внимание на българскитѣ обстоятелства. Такива ще могатъ скоро да се опитатъ чрѣзъ единъ испитъ и замѣнитъ съ по-достойни. Ако прѣди нѣколко години можеше да се свърши безъ никаква основа каквото и да е било висше училище въ странство, то днесъ за днесъ това почна да става невъзможно; тѣй щото подобенъ страхъ не трѣбва и никакъ да се прѣдвижда. Ние вече още отъ сега имаме напливъ на земледѣлци, свършивши въ странство. Този напливъ ще накара щото да се завзематъ всичкитѣ длъжности по конкурсъ; тѣй щото, по този начинъ, ще могатъ винѣги да спечелватъ само онѣзи, които сѣ най-благонадеждни.

Понеже въпросътъ за земледѣлческитѣ надзиратели не е отъ второстепенна важностъ, а е единъ отъ главнитѣ лостове за цовдигане на нашето земледѣлие, то ние мислимъ даже, че за земледѣлчески инспектори въ окръжитѣ трѣбва да се взематъ нѣкои отъ тѣзи земледѣлци, които вече сѣ показали прѣдъ обществото и прѣдъ Министерството на Търговията и Земледѣлието, че сѣ направили вече нѣщо до сега; а като такива могатъ да бѣдѣтъ по-старитѣ учители въ земледѣлческитѣ училища и др. За да могатъ пкъ подобни да бѣдѣтъ удовлетворени, ще трѣбва да се направятъ нѣкои подобрения на длъжноститѣ. Само такива хора ще могатъ да иматъ една репутация между земледѣлческото население и ме-

жду онѣзи, съ които често пкти тѣ ще трѣбва да разрѣшаватъ важни въпроси по поминѣкътъ на населението.

Ще хранимъ надежда, че поне този пкъ горния въпросъ ще има честта да лежи на зелената маса за разрѣшение. Дано не бѣдемъ излжани!.....

За болеститѣ и недостатѣцитѣ на вината.

(Продължение отъ брой 18-й).

Въ по първий брой говорихме за недостатѣцитѣ на вината, къмъ които винаритѣ трѣбва да причисляватъ и външнитѣ вкусове, каквито сѣ плѣснивий, дървений, пращинений и др. вкусове. Понеже за попаданието на неприятнитѣ външни вкусове е кривъ този, който има работа съ виното, то ний обръщаме вниманието на нашитѣ винари, че тѣзи болести, както изобщо ги наричатъ, се цѣрѣжатъ най-лесно тогава, когато ги нѣма въ виното, т. е. тогава, когато се отстраняватъ всички источники, които би помогнали за вкарванието на нечистий вкусъ въ виното. Отсѣтствували вниманието при обработванието на виното, при чистението на съждоветѣ, то не трѣбва да се чака добро, чисто, вкусно и здраво вино. При всичко че методитѣ за цѣрене на вината отъ лошитѣ имъ вкусове е трудно — мъчно сполучливо, все пакъ има методи, които даватъ възможностъ на винаря да ги намали до толкова, щото да може виното да се употреби за въ работа, безъ да се изгуби.

Къмъ външнитѣ неприятни вкусове на вината се отнасятъ:

1) Сѣроводороденъ или на развалени яйца вкусъ.

Нѣкои млади вина показватъ единъ вкусъ, който много или малко напомня на изгнили яйца (сѣроводородъ). Подобенъ вкусъ въ виното се познава и безъ опитване, просто по мирисъ, тѣй като се причинява отъ вещества испаряеми — биюци на обонятелнитѣ нерви. Този вкусъ е характеристиченъ съ това, че напомня на мириса отъ свински извержения и на този, добитъ отъ пѣрчове, затворени въ едно мѣсто; за това нѣкои го наричатъ още „пѣрчовъ“ вкусъ. Нѣкои прѣдполагатъ, че се явява въ виното, приготвено отъ грозде, лозитѣ на което сѣ торени съ прѣсенъ кози, овчи или свински торъ; обаче, това прѣдположение не е доказано.

За появяванието на този недостатѣкъ има много причини, отъ които по-забѣлжителни сѣ: 1) когато гроздето е било прѣскано съ сѣренъ прахъ противъ болестта *Oidium Tuckeri*; 2) когато въ бѣчвата, гдѣто е врело виното, е имало много накапала сѣра; 3) когато прѣди врението бѣчвата е била насимпурена; 4) когато виното се държи дълго съ калъта, която почва да се разлага, а отъ разлаганието се образува сѣроводородъ, тѣй като се съдържа сѣра въ ферментитѣ и др. и 5) явява се когато лозитѣ сѣ расли на почви, съдържащи голѣмо количество сѣра.

Когато виното прѣкара бурното си врение бързо, тогава и при горнитѣ условия, то не получава този неприятенъ вкусъ и дѣхъ; но ако ври дълго, тогава то го получава, защото има достатѣчно врѣме височка температура и др., които помагатъ да се съедини присѣтствующата сѣра съ водорода въ виното, та да образува сѣро-водорода, дающъ мириса.

По нѣкога този недостатѣкъ се явява, макаръ слабо, и въ вина, които нѣматъ условие за явяванието имъ. Въ такъвъ случай появяванието му се причинява отъ сѣрата, която се съдържа въ самата мѣстъ. Отъ процеса врение, сѣрата се отлага (отдѣля) и дохожда тогава въ съединение съ водорода.

Въпросний вкусъ не трѣбва да се разѣсва съ този, който често пкти показватъ вината въ непълни бѣчви, симпурени (кадени) отгорѣ. Този вкусъ е на сѣрливъ окисъ, той е остъръ, виното бие въ глава (опоява по-лесно), но не е съ неприятенъ вкусъ. Прѣди пиянието подобно вино изисква само малко провѣтряване и вкуса на сѣрливий окисъ е изгубенъ.

За испѣряванието на виното отъ сѣроводородний (на развалени яйца) вкусъ си служатъ главно чрѣзъ често прѣтѣкане.

Съводорода е такова тѣло, което образува съ кислорода на въздуха съединения, вода и сърна киселина, вслѣствие на което се изгубва дѣхътъ. Най-бързо виното изгубва този неприятен вкусъ и дѣхъ чрезъ прѣткане въ насимпуренъ сеждъ, т. е. въ който има сѣрлив окисъ (SO_2). Съ послѣдний съводорода се съединява и образува вода и сѣра. Послѣдната пада на джното въ видъ на дребенъ прахъ. Тази метода за цѣрението се прѣпоръчва за прѣврелитѣ бѣли и розови вина. Въ непрѣврелитѣ вина този дѣхъ ще се яви наново, ако оставимъ виното непрѣтчено, понеже при завиранието сѣрата ще се обърне наново въ съводородъ.

При червенитѣ и черни вина такова цѣрение не се прѣдприема, защото, отъ една страна сѣрлив окисъ, отъ друга страна дребната сѣра, завличатъ боята на виното, като го правятъ свѣтло. При подобни вина отстраняването на неприятен дѣхъ става само чрезъ прѣткане.

2) Мухливъ вкусъ.

Мухливый вкусъ на вината е най-познатъ недостатъкъ, който се явява въ избитѣ, даже на горѣ-долу интеллигентни винари. Повечето пкти се получава отъ бѣчвитѣ, въ които е лежало виното, отъ колкото отъ избата, макаръ и да е пълна съ плѣсени. Бѣчвитѣ, както въобще всички дървени материяли, държани въ влажно помѣщение или оставени влажни, макаръ и въ сухо, сж склонни да плѣснатъ въ едно много късо врѣме. Известно е на всѣкого, че дѣхътъ на плѣсень-мухалъ е доста неприятенъ; но въ виното той става толкова отвратителенъ, што пиенето на послѣдното е немислимо.

Виното има свойство да поглѣща (растваря) въ себѣ си всички миризми отъ въздуха, но това му свойство се увеличава още повече, когато той се дозира до миризмитѣ дълго врѣме. Мухолътъ има свойство да влиза навжтрѣ въ поритѣ на бѣчвитѣ, отъ гдѣто само съ измивание и запаряване мжно се отстранява. Ако се налѣе вино въ една бѣчва, която е имала мухлива само една джга и не е била добрѣ прѣчистена, то виното истегля този мухливъ дѣхъ и го задържа у себе си. По-силнитѣ вина дѣйствуватъ въ този случай по-енергично, отколкото по-слабитѣ, защото алкохолътъ е главниятъ разтворителъ на миризмитѣ, а първитѣ вина го съдържатъ въ по-голямъ количество.

Ако сеждътъ, въ който ще ври виното, е не дотама добрѣ измитъ и съдържа мухливи мѣста, виното нѣма да хване мухливый дѣхъ, ако се отцѣли бързо. Причината е: 1) че плѣсенивитѣ ферменти измиратъ съ настѣпването на ферментацията; 2) мѣстата имъ се замазватъ отъ нечистата сладка мжеть и отложений виненъ камъкъ и 3) защото виното, до като още ври, нѣма достатъчно алкохолъ, който да растваря миризмата.

При врението още виното може да получи мухливъ дѣхъ: 1) когато се държи дълго въ нечиститѣ мухливи сеждове; 2) когато пращинитѣ сж оставени при врението безъ натѣпване и сж хванали плѣсень, която послѣ, при потѣването или натѣпкването, се изсмуква отъ образуваный вече алкохолъ въ виното. Плѣсневъ вкусъ показватъ вината, когато сж приготвени отъ плѣсниво грозде въ влажни години. Обаче, при сравняването на мухливитѣ вина отъ плѣсниво грозде съ тѣзи, които сж го придобили отъ бѣчвитѣ, ще се намѣри една много голѣма разлика, която всѣки добъръ пнячъ ще различи съ леснота. Придобитий отъ бѣчвитѣ и др. сеждове мухливъ вкусъ е много отвратителенъ, когато при първитѣ се осѣща само една неприяность, която още позволява пиенето на виното. Послѣднитѣ вина изгубватъ мухливый си вкусъ само отъ прѣткане.

За цѣрението на мухливый вкусъ, който е неприятенъ даже на най-невзискателнитѣ пнячи, има много срдства, между които нѣкои прѣпоръчватъ и такива, лишени отъ всѣка смисълъ и практичность. Такива сж, като напр., турението въ виното прѣсно опеченъ хлѣбъ, прѣженъ ячехикъ и др..

Мухливый дѣхъ и вкусъ се изгубва, когато не е много силенъ, отъ прѣткане въ слабо насимпурени бѣчви. Прѣтканеето се повтаря нѣколко пкти въ разстояние на 2—3 мѣсеца и виното се оправя. Отъ силното бистрение мухливото вино изгубва вкуса; така што най-прѣпоръчителната метода за цѣрението

то на мухливитѣ вина е, често прѣткане и силничко бистрение.

Другитѣ срдства за цѣрение вино сж:

1. Прѣкарването на виното чрезъ пращинитѣ въ врѣме на гроздоберѣ. Пращинитѣ трѣбва да бждатъ прѣсни, сладки и виното въ тѣхъ да се остави до прѣвиранието на захарята въ пращинитѣ. Слѣдъ това виното се обработва като ново и изгубва съвсѣмъ вкуса на мухоль.

2. Ако виното е поплѣснито (мухляво) верѣдъ годината, тогава може да не се чака гроздоберѣ, а да се испѣри съ подбуждане на повторно врение. Постѣжива се по слѣдующий начинъ: взема се една часть вино, растварятъ се въ нежъ 2—3 к.гр. чиста захаръ, слѣдъ което се разбърква добрѣ съ останалото. Ако въ избата е студено, то виното се позатопля до $18—22^\circ$, турятъ му се ферменти (каль), добити отъ прѣтканеето или искусственно запазени (1—2 литри за 1 хектолитъръ), остава се да прѣври, слѣдъ което се обработва както другитѣ вина.

3. Мухливый дѣхъ се изгубва отъ виното, когато го прѣкарваме чрезъ измити, надребнени дървени вжглища.

4. За цѣрението на подобни вина прѣпоръчватъ употребението на зихтинъ. Послѣдний, както и мастнотитѣ, има свойство да поглѣща всички миризми, но трѣбва да бжде употребенъ въ чисто състояние. Взема се 50—60 гр. зихтинъ за 1 хект., влива се въ бѣчвата, която се затуля и се търкаля полегка, ако може, за да доде въ допирание съ всичкото вино. Послѣ виното се оставя на утайване; зихтинъ искача на горната часть, отъ гдѣто съ тѣсна фуния се изважда чрезъ враната, или же виното се прѣтака, като се гледа да остане зихтинъ въ бѣчвата съ малко вино, което се излива отдѣлно и прѣчиства. Зихтинъ има свойство да намалява и аромата на виното, но, като се вземе прѣдъ видъ много лоший вкусъ на мухълъ, прѣдпочита се да се пие виното съ по-малка аромата, отколкото съ мухливата.

5. Мухливый вкусъ се покрива отчасти, когато виното се разжѣси съ друго по-трапчиво вино и се избистри.

и 6. Както споменахъ и по-горѣ, нѣкои прѣпоръчватъ употребението на печенъ въ тиганъ или кафеза водничка ячехикъ, когото спущатъ въ виното съ една чиста торбичка. Взема се отъ 200—300 гр. за единъ хектолитъръ, пече се до като получи блѣдо-кафявъ цвѣтъ, още топалъ се туря въ бѣчвата и се държи не повече отъ 6—7 часа.

Отъ горнитѣ срдства се прѣдпочитатъ: чрезъ прѣтканеето и бистрението и чрезъ прѣвиранието. (Слѣдва)

Селското стопанство въ Унгария.

(Продължение отъ 18 брой).

III. Лѣсовъдство.

Пространството, което е заето съ гори, съставлява почти 30% отъ пѣлата повърхнина на Унгария и има всичко 9,130,000 хектара; отъ това число се пада частно на Унгария 7,598,000 хектара, а на Хърватско и Славония — 1,532,000 хектара.

Отъ горитѣ принадлежатъ:

	Въ Унгария	Въ Хърватско и Славония
На държавата	15.2%	19.1%
„ общинитѣ	20.0%	10.4%
„ Богу-угодни и обществени учреждения	7.3%	2.4%
на дружества и акционерни компании	22.5%	42.7%
на частни лица	35.0%	25.4%

Горитѣ сж разположени повечето по склоноветѣ на бърдата и се състоятъ най-главно отъ слѣдующитѣ породи:

джбъ, който захваща	28%
букъ и други широколистни дървета	24%
боръ	23%
разни	25%

До крайтъ на 1870 година, горското стопанство въ Унгария се е водило по грабителски начинъ, и, ако горитѣ не сж напълно истрѣбени, то се дължи единствено на неудобнитѣ то-

гава и жтнн съобщения. Противъ това зло се бори законътъ отъ 1879 год., споредъ който, съчепието на охранителни гори и на такива, растящи на абсолютна горска почва — може да бжде допуснато само по одобрени отъ правителството стопански планове. За изпълнението на тѣзи наредби бдхтъ особенни горски инспектори, а нарушителитѣ на тѣхъ, се наказватъ съ парични глоби въ размѣръ до 200 фиоринта за хектаръ. За насърчение посаданието на подобни гори, правителството раздава и парични награди на лѣсо-разводителитѣ, а тѣй сжщо раздава безплатно и фиданки отъ държавнитѣ горски разсадници; така въ 1894 год. сж раздадени отъ послѣднитѣ около 20 милиона фиданки. Подъ надзора на казанитѣ инспектори се извършва и посаданието на отсѣченитѣ пространства.

Държавнитѣ гори (частно въ Унгрия) сж дали въ 1893 г. 3,672,000 фиоринта чистъ приходъ, което се пада по 3:08 фиоринта отъ хектаръ, като при това равнскитѣ по експлоатацията достигатъ до 90 крайцара на хектаръ.

Извоза на горскитѣ материяли отъ Унгарското кралство въ послѣднитѣ години възлиза на сума:

	1891 год.	1892 год.	1893 год.
	Ф и о р и н т а		
Бъчварски джги	15,887,000	10,882,000	13,153,000
Бичкиджийски материяли отъ твърдо дърво	4,385,000	3,862,000	4,810,000
Бичкиджийски материяли отъ меко дърво	2,256,000	1,728,000	2,120,000
Едъръ строителенъ материялъ	1,307,000	1,419,000	2,281,000
Дребенъ	1,564,000	1,522,000	1,701,000
Всичко:	25,399,000	19,413,000	24,065,000

Отъ тѣзи материяли, джгитѣ се распродаватъ най-много въ Франция, едрия строителенъ материялъ — въ Германия, а останалитѣ — въ Австрия. За това сжщо врѣме вносътъ на дървени материяли въ Унгрия възлиза срѣдно на 6,220,000 фиоринта, отъ който най-голѣма частъ съставлява Галицийски иглолистенъ лѣсъ.

Техници за управление и ржководение на горското стопанство, приготвяватъ: Горската академия въ Selmeczbanya, открита въ 1807 год., Горския институтъ въ Krizevac (Хърватско), откритъ въ 1860 год. и 4 нисши горски училища. Въ първата се приематъ младежи, които сж свършили пълния курсъ на гимназия, а въ втория — младежи, свършили шести класъ. За земане съответствующитѣ длжности, изисква се отъ кандидатитѣ, освѣнъ да сж свършили пълний курсъ на Лѣсовѣдската наука въ казанитѣ училища, още да сж практикували двѣ години и да сж издържали особенъ държавенъ испитъ. Съ цѣлъ за по-тѣсно сближаване на лѣсницитѣ, основано е „горско дружество“, което брой въ настояще врѣме около 2100 члена.

IV. Скотовѣдство.

Коньвѣдство. Споредъ прѣброяванието въ 1884 год., въ Унгрия е имало:

жребци	14,704
кобили	661,343
конѣ	583,030
кончета	489,752

Всичко; 1,948,799 глави.

Днесъ, обаче, тѣзи числа трѣбва да сж се увеличили значително, тѣй като въ послѣднитѣ 12 години коньвѣдството е направило голѣмъ успѣхъ. Това може да се види и отъ обстоятелството, че извоза на унгарски конѣ задъ граница се увеличава ежегодно; така:

въ 1891 год. извоза се е състоялъ отъ	18,463	глави,
„ 1892 „ „ „ „ „	18,511	„
„ 1893 „ „ „ „ „	19,954	„
отъ стойностъ	6,926,000	фиоринта

Коньвѣдството въ Унгрия дължи своето подобрене на Мария Терезия и Иосифъ II, въ врѣмето на които сж били основани двата най-първи коньзавода въ Mezohegyes и Babolna и сжщеврѣменно били докарани отъ вѣнъ производители, които сж дали начало на особения типъ „Унгарски конѣ“, които се раздѣлятъ на 2 напълно константни породи — Nonius (отъ Англо-норман-

ско прихождение) и Gidran (отъ англо-арабско произхождение).

Въ настояще врѣме Унгрия има 4 държавни коньзаводи:

1) Коньзаводъ въ Kisber. Той присивежда английски чисто-крѣвни и полукрѣвни конѣ. Въ 1895 год. ималъ е 639 конѣ, отъ които 64 чистокрѣвни. Завода има и образцовъ типликъ отъ 6330 хектара.

2) Коньзаводъ въ Babolna. Произвежда исклучително чистокрѣвни и полукрѣвни арабски конѣ. Въ 1895 год. е ималъ 557 конѣ, отъ които 42 чистокрѣвни. Земледѣлеко (псѣко) стопанство се води на 4092 хектара.

3) Коньзаводъ въ Mezohegyes. Той е единствения по старостта и голѣмината си — има земя 17,000 хектара и 2200 конѣ. Произвежда английски полукрѣвни конѣ и породи „Nonius“ и „Gidran“.

и 4) Коньзаводъ въ Fogaras. Той има за цѣлъ да развѣди особенитѣ плавински конѣ, наречени „Лишицка порода“, която произхожда отъ Крайна. Въ 1895 год. е ималъ 359 конѣ съ стопанство, което се води на 3600 хектара.

Всичкитѣ поменати заводи сж подъ вѣдомството, на М-ото на Земледѣлието, което се е въсползувало отъ находящитѣ се при тѣхъ земи та е организирано образцови (рационални) стопанства. За завѣждане собствено на коньзаводитѣ, Министерството на Войната е командировало въ распорѣждане на Министерството на Земледѣлието: 1 генералъ въ качество на инспекторъ, 6 щабъ-офицери, 72 оберъ-офицери, 12 медицински лѣкари 11 ветеринари и нужното число войници — всичко 3820 души.

Отгледанитѣ въ заводитѣ кобили се продаватъ есепъ на аукционенъ търгъ, а жребцитѣ се испращатъ по съвкупителнитѣ пунктове, каквито има 19. Ако заводскитѣ приплоди не сж достатъчни да удовлетворѣтъ потребата на съвкупителнитѣ пунктове, тогава се купуватъ по-добритѣ жребци отъ частни лица, за която цѣлъ Министерството на Земледѣлието ассигнова ежегодно до 200,000 фиоринта.

Освѣнъ държавнитѣ коньзаводи, въ Унгрия има твърдѣ много и частни. Освѣнъ това, населението на нѣкои мѣстности се занимава въ главно съ коньвѣдство. Западнитѣ области развѣждатъ прѣимущественно тѣжко-возни конѣ; мѣстноститѣ около брѣговетѣ на Мури отглеждатъ особена порода издържливи конѣ, които се цѣнятъ твърдѣ високо по всичкитѣ Европейски трамваи; околноститѣ на Szabadka и Baeska даватъ прѣкрасни яздови и вирѣгатни конѣ и т. н.

Ежегодно въ седемъ мѣста се държатъ специални курсове по коньвѣдството. Нуждитѣ за това срѣдства, въ размѣръ на 28,000 фиоринта годишно, отпуща правителството, а съ организацията на курсоветѣ се занимаватъ 4 дружества отъ любители на коньвѣдството. Освѣнъ това ежегодно се държатъ конкурси съ конѣ съ насърчителни парични награди отъ 100—300 фиоринта за конѣ; такива конкурси сж се държали въ 1893 год. въ 61 мѣсто.

Говедарство. — Благодарение на широкитѣ горски пасбища и ливади, развѣжданието на рогатъ добитѣкъ е било въ отдавнашитѣ врѣмена главното занятие на Унгарцитѣ. Обаче слѣдъ 1848 год., съ унищожението на крѣпосната зависимость, образували сж се толкова много дрѣбни парчета земя (ниви), щото селянитѣ захванали да разораватъ и ливадитѣ и пасбищата и намалили добитѣкътъ си. Отъ друга страна, високитѣ цѣни на зърненитѣ храни накарало земледѣлцитѣ да направѣтъ една крачка въ това ново направление, като захванали да садѣтъ угарьта си съ кукурузъ, а подирѣ заведи двуполната система, при която държанието на добитѣкъ станало още по-трудно.

Това положение на дѣлото обрѣнало най-подирѣ вниманието на управляющитѣ и, въ резултатъ, земи се слѣдующитѣ мѣрки. Страната се раздѣлила на райони и за всѣкой единъ отъ тѣхъ се опрѣдѣлили особенъ типъ рогатъ добитѣкъ. Така за най-голѣмата централна равнина и Трансилвания опрѣдѣлили сивата праворога (степска) порода; за западната область — червено-петневата швейцарска порода, а за источната — пинцауската порода. Въ всичкитѣ стопанства при земледѣлческитѣ училища, въ държав-

нитѣ имения и частни лица, които се съгласили да са водятъ по указанията на Министерството — се открили съвкупителни станции и заводи за отглеждане на подобренъ добитъкъ. Отъ тѣзи заводи се избирали бикове, които се давали на общинитѣ съ 20—50% отстъпка и 3-годишенъ срокъ за исплащане стойността имъ, като при това имъ се забранявало да държатъ добитъкъ отъ други породи. Очакванитѣ резултати отъ тѣзи енергически мѣрки не закѣснели да се явятъ и днесъ на всекъдѣ се намира добитъкъ, отговорящъ на мѣстнитѣ условия, въ достатъчно количество, даже и за извозъ на вънъ. Въ 1893 год. е искрвано 150,000 глави добитъкъ за 22 милиона фиоринта, а вкарани сж расплодни бикове отъ Швейцария 2376 глави.

Едновременно съ подобрението на ротативъ добитъкъ явило се и рационалното млѣчно стопанство. Първата най-голяма млѣчна ферма, отговоряща на съврѣменнитѣ изисквания, е била основана прѣди 12 години отъ централний синдикатъ на млѣчнитѣ стопани въ Будапеща, а въ 1893 се основало особено дружество за извозъ на масло „Hungaria“ задъ граница. Дружеството доставя на своитѣ членове на кредитъ, подъ много износни условия, прибори за приготвянето на масло, като се старае да прѣвлече къмъ тази работа даже и малкитѣ земледѣлци. До 1893 год. Унгария почти не е искрвала масло, но затова пѣкъ извоза на сирене е възлизалъ на около 40 милиона фиоринта годишно.

Законътъ отъ 1880 год., който е далъ началото на днешната организация на скотовѣдството въ Унгария, е преобразувалъ и ветеринарний надзоръ съгласно съврѣменитѣ изисквания. Споредъ този законъ, добичето не може да се продаде, ако нѣма свидѣтелство, отъ което да се види името на притежателя и здравословното му състояние. Този сжщий законъ поставя подъ систематически надзоръ не само панаиритѣ, но и ханищата даже и пасбищата. За тази цѣль страната е раздѣлена на 3 района; въ всекой отъ тѣхъ ветеринарния инспекторъ има въ свое распорѣждане нужното число ветеринари. Въ 1895 год. контингентъ на правителственитѣ ветеринари се е състоялъ отъ 92 души. Освѣнъ това сжщитѣ функции изпълняватъ и частнитѣ ветеринарни дѣкари, числото на които възлиза на 286 души. Външната търговия се води по сключени ветеринарни конвенции. Надзора надъ вхтрѣшната консомация е организиранъ по такъвъ начинъ, щото клането на добитъка може да става само въ касаницитѣ, каквито трѣбва да има всека община, и то слѣдъ освидѣтелствуванieto му. Всичкитѣ касаници се наброяватъ на 2134; въ тѣхъ ежегодно се колятъ

бикове	462,000
крави	376,000
овце	934,000
агнета	651,000
свине	641,000.

Всичко: 3,064,000 глави.

Продаването на мѣсото е така сжщо уредено съ особенъ правилникъ.

Овцевѣдство. — Началото на рационалното овцевѣдство е било положено така сжщо въ царуванieto на Мария Терезия, когато сж били докарани значително количество мироноси, които, кръстосани съ мѣстната порода, сж дали прѣкрасний типъ „тънкорунни овце“. По-насетнѣ, намаляването на пасбищата, отъ една страна, и паданието цѣната на вълната, отъ друга страна, сж направили развѣжданieto на тънкорунитѣ овце до толкова неизменно, щото въ послѣдното десетолѣтие числото имъ се намалило на 3 милиона глави. Но въ замѣна на тѣхъ се увеличило развѣжданieto на млѣчни овце, преимущественно на волошката и цигайската. Млѣкогo отъ послѣднитѣ се прѣра ботва въ сирене, или отъ самитѣ притежатели на овцетѣ, или отъ специални сиренари.

Извозътъ на овцетѣ е около 180,000 брави годишно отъ стойность 1 2/3 милиона фиоринта, а на вълната — 112,000 метрически цента за 10 милиона фиоринта. За продажбата на вълната много спомагатъ аукционитѣ търгове, каквито се устрояватъ въ Будапеща.

Свиневѣдството. — До 1850 год. въ Унгария сж се развѣждали 2 мѣстни породи свине: на западъ — баконската, а на истокъ — солонската. Херцхерцогъ Иосифъ, като е съзналъ недостатъцитѣ на тѣзи породи, опиталъ се е да ги замѣни съ сърбската порода „къдрава свиня“ и опитътъ излѣзълъ толкова сполучливъ, щото днесъ сама въ нѣкои мѣстности сж се запазили прѣдишнитѣ породи. Къдратава унгарска свиня се отличава съ способността да се угоява лесно и въ сжщото врѣме дава много добра сланина. Като месеста порода, доста е распространена на истокъ и полската свиня, шункитѣ на която се цѣнятъ твърдѣ високо въ търговията. Освѣнъ това, въ голѣмитѣ частни стопанства се развѣждатъ и английски свине, само че въ незначително количество. — Извозътъ на свинетѣ задъ граница възлиза ни стойность отъ единъ милионъ фиоринта.

Птицевѣдство. — За повдигане на този клонъ отъ скотовѣдството, който може да състави важна статия въ дохода на селското стопанство, М-ството на Земледѣлнето насърчава развѣжданieto на по-добритѣ културни породи, най-паче на тѣзи, които отговарятъ най-добрѣ на мѣстнитѣ условия, климатъ и почва. За подходящи на унгарскитѣ условия сж признати: кокошкитѣ плимуть — рокъ, лангшанъ и брама, емденскитѣ и тулузкитѣ гжски и пекинскитѣ патки. Развѣжданieto на тѣзи породи става въ седемъ специални птицевѣдни станции, устроени при земледѣлческитѣ училища, отъ гдѣто отгледанитѣ производители се продаватъ съ съврѣшено ниски цѣни или се даватъ даромъ на селскитѣ общини, земледѣлческитѣ дружества, енорийскитѣ свѣщенници, учителитѣ и д. т. Въ това направление дѣйствува и националната асоциация за развѣждане на птицитѣ, материално подпомагана (субсидуирана) отъ правителството.

Продуктитѣ на птицевѣдството фигуриратъ въ числото на важнитѣ прѣдмети на външната търговия. Така напр. въ 1893 година е изнесено:

живи птици	912,000 екземпляра	за	3,000,000	фиоринта
заклани	59,000 метр.	цента	3,250,000	„
пухъ и перушина	20,000	„	3,500,000	„
айца	264,000	„	9,000,000	„
			Всичко за	18,750,000

V. Пчеларство.

Произведеното въ 1893 година прѣброявание е показало, че Унгария има 105,135 семейства пчели, които сж наставени въ искусствени (разборни) кошерини, и 345,443 семейства — въ обикновенни кошерини; тѣ сж дали 21,300 метр. цента медъ и 24,673 метр. цента воскъ. За прокарване на рационалното отгледване на пчелитѣ, правителството е назначило 6 инспектори по пчеларството. Освѣнъ това въ послѣдно врѣме сж назначени и особенни пхтующи учители, които сж помогнали твърдѣ много за повдиганieto на пчеларството.

VI. Копринарство.

Сегашното си развитие, копринарството дължи на енергията на Безередовци, баща и синъ, които сж посвѣтили на това дѣло много трудъ и врѣме. Днесъ бубохранieto е сѣрѣдоточено въ околноститѣ на Szegzd и е поставено подъ надзора на особенъ главенъ инспекторъ, въ обязаноститѣ на когото влиза: снабдяването съ бубено сѣме всички, желающи да се занимаватъ съ бубохранение, прѣкупуването на пашкулитѣ и развѣжданieto на черничовитѣ дървета.

Какъ постъпенно се е развивало копринарството въ Унгария, може да се види отъ слѣдующитѣ цифри: въ 1888 год. сж се занимавали съ бубохранение 1050 семейства, които сж произвели пашкули за 13,000 фиоринта, а въ 1893 година — вече 73,523 семейства, които сж произвели пашкули за 1,000,000 фиоринта!

Фабрики за точение на коприна има въ Uioidek и въ Pape-sove, които изработватъ заедно 16,000 килограма коприна въ годината, която се купува главно отъ Лионскитѣ фабрики.

ИЗЛОЖЕНИЕ НА МОТИВИТЪ

по законопроекта за военни ремонтни депа и чифлицитѣ при тѣхъ за практическото обучение *) на войницитѣ по замедѣлието и отраслитѣ му.

България е земеделска страна, и като такава, тя е изложена на ударитѣ на земеделската криза, която отдавна вече тѣжи върху земеделското население въ континентална Европа. Особено е тѣжка тая криза за страни като нашата, гдѣто въковната рутина и отсѣтствието на знания сж турили своя отпечатъкъ върху производителността и доброкачествеността на земеделския ни трудъ. Това окаяно положение на нашето замедѣлие, което е главния источникъ на нашето богатство и общественна сила, е обърнало вече вниманието на много отъ нашитѣ общественни дѣятели, и тѣ сериозно сж се замислили върху мѣрцитѣ, които ще трѣбва да се взематъ, за да може да се помогне въ най-скоро врѣме за облѣгчение неспособното положение на нашитѣ земеделци. Една практическа мѣрка въ това направление бѣ посочена недавно отъ Тетевенския народенъ прѣдставителъ, г-нъ Д. Яблански. Тая мѣрка има за цѣль да даде възможностъ на голѣма часть отъ земеделскитѣ синове, при отбиванието на военната си повинностъ, да прѣминатъ единъ практически курсъ по земеделието и отраслитѣ му, и съ туй да се явятъ въ земеделската срѣда, като подобрители на нашето земедѣлие.

Въ системата на мѣроприятията, които Министерството на Търговията и Земедѣлието е вземало и мисли да вземе за подобрене земедѣлието въ страната ни, то не може да не даде мѣсто и на прѣдложената отъ г-на Д. Яблански мѣрка. Военното Министерство, което чувствува голѣмитѣ недостатѣци отъ практикуваната до сега система за снабдяването на войската съ добъръ конски воененъ материалъ, се притече на помощъ, като даде възможната за това осществление форма. То се съгласи да открие при държавнитѣ конезаводи и складове за жребци военни ремонтни депа, назначението на които ще бѣде отъ една страна да снабдяватъ войската съ добъръ конски материалъ, а отъ друга—войницитѣ, които ще изпълняватъ службитѣ при тия депа, да се обучаватъ по земедѣлието въ чифлицитѣ на конезаводитѣ и складоветѣ за жребци.

Нуждата отъ създаването на военни ремонтни депа е належаща, тѣй като досегашната практика за ремонтнирението и снабдяването на нашата войска съ конски материалъ се оказва за твърдѣ непрактична въ много отношения, и нейното прилагане не е могло и не може да даде на войската потрѣбнитѣ ней доброкачественни военни конѣе. Конския съставъ на нашата армия по настоящемъ се намира въ такова слабо положение, щото интереситѣ на народната отбрана изискватъ да се взематъ поскоро най-сериозни мѣрки за прѣмахването на това зло. Голѣмата часть отъ купуванитѣ до сега отъ странство конѣе за армията, освѣнъ гдѣто не сж могли да послужатъ за прѣдзначението си, поради тѣхната слабостъ, невтънжтостъ, неаклиматизиранностъ и прѣдрасположностъ къмъ разни болести, но и съ бързото си съсипване отниматъ отъ една страна боевата способностъ на армията, а отъ друга — прѣтрупватъ държавния бюджетъ съ излишни расходи. Отъ друга страна отсѣтствието на едно подобро коневѣдство въ страната, освѣнъ гдѣто се отразява твърдѣ злѣ върху икономическото състояние на нашитѣ земеделци, поради купуванието на нуждитѣ за армията доброкачественни военни конѣе отъ странство, но, въ случай на война, много злѣ ще да се отзове и върху подвижността на нашата армия. За да се тури край на това печално и заплашително положение, отъ което еднакво страдатъ, както интереситѣ на армията, тѣй и тѣзи на земеделцитѣ, Министерството на Търговията и Земедѣлието счете за своя главна обязанностъ да вземе най-сериозни мѣрки за масовото подобрене на конската мѣстна порода, и то, както и Военното Министерство, счита, че за да се усигори ремонтнирението на войската съ доброкачественни конѣе, купувани прѣди всичко въ България, а послѣ вече

отъ странство, както и за да се запазятъ добиваемитѣ вече въ страната доброкачественни кончета, явява се пълна необходимостъ отъ създаването на нуждното число военни ремонтни депа, които ще дадѣтъ на войската еднообразенъ, правилно отгледанъ, и споредъ прѣдзначението си подготвенъ конски материалъ, а за мѣстнитѣ замедѣлци ще служатъ, като постоянно вътрѣшенъ пазаръ за отгледанитѣ отъ тѣхъ доброкачественни конѣе.

Освѣнъ гдѣто ще послужатъ за снабдяването на войската ни съ добъръ конски материалъ, прѣимущественно отъ мѣстното происхождение, военнитѣ ремонтни депа съ добърѣ нареденитѣ чифлици при тѣхъ, още ще служатъ и като земеделски школи. Войницитѣ отъ тия депа, синове на земеделци или сами такива, ще минаватъ въ чифлицитѣ, при които сж устроени депата, единъ двугодишенъ практически курсъ по земедѣлието и отраслитѣ му чрѣзъ извършване на всичкитѣ стопански работи на чифлицитѣ, а въ свободното врѣме ще имъ се разяснява разумното прилагане на усвоенитѣ отъ тѣхъ технически похвати, като имъ се четѣтъ или устрояватъ научни бесѣди по земедѣлието и отраслитѣ му. Повечето отъ нашитѣ земеделци, едно отъ незнание и невѣрване въ ползата отъ учението, друго отъ сиромашия, не намиратъ, ни врѣме, ни срѣдства, за да изучатъ синоветѣ си въ земеделскитѣ училища; а чрѣзъ школитѣ при военнитѣ ремонтни депа се намира единъ изходенъ за тѣхъ пътъ да придобиятъ, при отбивание на военната си повинностъ, бесплатно научни и технически познания по земедѣлието, поне за конкретнитѣ нужди и въпроси отъ тѣхнитѣ стопанства. И наистина, ако се основатъ тия депа, то тѣ ежегодно ще испращатъ на селата ни по нѣколко стотини подготвени земеделци, които веднага ще се залавятъ за работа въ своитѣ или бащини стопанства и, освѣнъ гдѣто сами ще се ползватъ отъ изученото, но чрѣзъ възможнитѣ подобрения, които ще донесѣтъ въ своитѣ стопанства,—ще дѣйствуватъ назидателно и ще ползватъ и околното население.

Като имаме прѣдъ видъ готовността, съ която Г. г. Народнитѣ Прѣдставители всякога посрѣщатъ правителственитѣ мѣроприятия, които се касатъ до интереситѣ на армията и тѣзи на земеделското ни население, ний поднасяме настоящия законопроектъ, като сме увѣрени, че тѣ ще му посветѣтъ просвѣтеното си внимание, както при изучаванието му, тѣй и при гласуванито му прѣзъ настоящата сессия на Народ. Събрание.

Ст. София, 9 Декември 1896 година.

Военний Министръ, Почетенъ Флигель-Адютантъ, отъ Генералния Щабъ, Полковникъ: *Ивановъ*.

Управляющій Министерството на Търговията и Земедѣлието и Министръ на Финанситѣ: *Ив. Ев. Гешовъ*.

Отгледванието на картофитѣ.

Картофитѣ сж едно извънредно важно растение за нашия земеделецъ, особенно за побалканскитѣ мѣста и лѣгкитѣ почви. То се търси на пазаритѣ въ градоветѣ, защото много хора го ядѣтъ съ голѣма охота заедно съ месото. Особено голѣма е нуждата отъ картофи за нашата войска. Велѣдствие на горното, онзи земеделецъ, който е опрѣдѣлил една часть отъ нивитѣ си за картофи, никои пътъ нѣма да загуби. Въ градоветѣ за 1 килограммъ картофи се плаща по 20—30 ст. прѣзъ зимата, но пакъ нѣма отъ гдѣ да се полужатъ.

Различаваме нѣколко вида картофи, именно ранни, срѣдни и късни, както и за ѣденіе и за скробѣла. За нашето земедѣлие иматъ значение онѣзи, които сж за ѣденіе. Споредъ цвѣтътъ на кожата си и дебелината ѣ, тѣ се дѣлятъ още на жълти, червена, тънкокожи и пр. и пр.

Най-добри картофи за ѣденіе сж: Ruby, Князь Фридрихъ, Early Rose, Early goodich, Calico и пр. и пр. Можатъ да се добиѣтъ посредствомъ бюрото на Г-нъ С. Ж. Дацовъ въ София при една износна цѣна или чрѣзъ земеделскитѣ надзиратели.

Картофитѣ свършватъ растението си въ 12—24 седмици,

*) Видѣть брой 19 страница 99.

споредъ това отъ кой сортъ сж. Могатъ да вирѣятъ и до 1500 метра надъ морското равнище. Картофитѣ прѣдпочитатъ топлия и сухия климатъ прѣдъ суравия и влажния.

На тѣжките почви, които сж и влажни, не може да вирѣе картофътъ. Най-добри вирѣе на *минесто-тъсжливата почва*. Въобще, колкото една почва е по-лека и *тъсжлива* и климата *топълъ и сухъ*, толкова е по-добра за картофитѣ.

Картофитѣ могатъ да успѣватъ подиръ всѣко едно растение. Обикновено се сѣятъ подиръ житнитѣ. Обичатъ и новоразоранитѣ мѣста. Подиръ тѣхъ най-добри вирѣятъ лѣтнитѣ жита, отколкото зимницитѣ. Почвата трѣбва да бѣде добри и дълбоко разработена и то още прѣзъ есенята. Картофитѣ прѣдпочитатъ стара сила прѣдъ нова. Ако се тори съ оборски торъ, то трѣбва да стане още прѣзъ есенята или прѣзъ зимата.

Сѣянето на картофитѣ става съ помощта на глублини. Отъ голѣмитѣ глублини се взематъ по нѣколко парчета, като се гледа виняги да иматъ по едно сянце и будно око. Прѣди да се садятъ картофитѣ, трѣбва да се оставятъ да поизвехнатъ, особено това е важно за нарѣзанитѣ картофи. Врѣмето за сѣяние захваща отъ Мартъ и продължава до Май. Картофътъ пониква надъ земята при една срѣдно дневна температура отъ 10° С. При сѣянето, което може да стане подъ мотиката или съ оралото, трѣбва да се опрѣдѣли добри растојанието на редоветѣ и на междата на едно отъ друго вжтрѣ въ редоветѣ. Най за прѣпорѣчане е растојанието между редоветѣ да бѣде 50—60 с.м., а въ редоветѣ 30—40 с.м. Сѣмето се заравя на 10—16 с.м. дълбочина. За единъ новъ увратъ се употребяватъ около 100—200 килограма картофи.

Прѣзъ врѣме на растението, картофитѣ трѣбва да се окопаватъ и то 2—3 пхти прѣзъ лѣтото. Окопаването, само ако е внимателно, помага за увеличението на приходитѣ.

Картофитѣ се считатъ за узрѣли, когато вече пожълтеятъ тѣхнитѣ листа, или когато месото изглежда вече не толкова влажно. Изваждането имъ става съ мотика, орало, или нарочно затова направени плугове. Отъ единъ увратъ се получаватъ 1000—2000 килограма.

Запазването на картофитѣ прѣзъ зимата, когато още немогатъ да се продаватъ, може да стане въ камари, които сж: 1,8—2,10 метра широки и 0,9—1,2 м. високи, а дълги произволно. Така направенитѣ камари се затрупватъ съ земя, като се остави по единъ до два душника, за да не се запаряватъ.

Птицевѣдството въ Босня и Херцеговина.

Отъ както мина подъ управлението на Австрия, Босня и Херцеговина направи въ едно кжко врѣме голѣмъ прогресъ въ стопанско отношение. За нѣколко само години и тя брои цѣлъ редъ учебни, испитателни и т. п. учреждения, които работятъ за повдигането на всичкитѣ отрасли на селското стопанство. Забѣлжителното е, че тамъ се гледа съ еднакъва сериозностъ и на едритѣ и на дребнитѣ отрасли (пчеларство, овощарство, птицевѣдство и пр.), правятъ се жъртви еднакво за всичкитѣ. Така за повдигането на домашното птицевѣдство, сж земени слѣдующитѣ мѣрки:

Цѣла Босня и Херцеговина е раздѣлена на райони и за всѣкой отъ тѣхъ е опрѣдѣлена подходяща порода домашни птици. За отгледванието пѣкъ на такива основана е една главна птицевѣдна станция въ Приедоръ и четири второстепенни — при земледѣлческитѣ станции въ Гацекъ, Модричъ, Ливна и Илуджа. Главната станция има земя отъ 6 хектара и 6000 птици. Всичкитѣ станции отглеждатъ добри чужди породи за месо и яйца, като при това правятъ опити чрѣзъ кръстосване съ мѣстнитѣ. Отъ иностраннытѣ породи отглеждатъ: чисти за месо плимутъ-рокъ, за яйца — черната минорка, а кръстосватъ съ мѣстнитѣ — породата худани. Освѣнъ тѣзи тѣ развѣждатъ съ спекулативна цѣль и нѣкои луксовни породи, като: кохинина, брама, малайя, бацата, златни и срѣбърни фазани, пуйки, емденски гжски, пекински и руански патки. Отгледанитѣ породи и яйца раздаватъ даромъ, или продаватъ съ много ниски цѣни, на населението. Така, само стан-

цията Приедоръ е раздала въ растојание на три години (отъ основаването ѝ въ 1892 год. до сега) на населението около 20,000 яйца и 2,000 птици за расплодъ. Всичкитѣ тѣзи мѣрки сж дали въ кжко врѣме прѣкрасни резултати. Благодарение на тѣхъ, птицевѣдството въ Босня и Херцеговина е доста напреднало и днесъ, освѣнъ гдѣто иматъ за вжтрѣшно употребение, тѣ икарватъ за значителна сума птици и яйца и на вънъ — Виена, Триестъ, даже и за Лондонъ.

Като пишехме тѣзи редове, испрѣчи ни се въпроса: у насъ, които заживѣхме самостоятеленъ животъ отъ сжщата година, отъ която Босня и Херцеговина мина подъ управлението на Австрия — какво се направи за повдигането на този дребенъ отраслъ?

Разни.

Металитѣ намаляватъ ли консомацията на дървото?

Мнозина подържатъ, че желѣзото и стоманата, като замѣстватъ постъпенно дървото, намаляватъ консомацията му и отъ това горитѣ губятъ економическото си значение. По поводъ на тѣзи мнѣния, г-нъ А. Melard е написалъ въ „Revue des eaux et forêts“ една статия, съ която, възъ основа на статистически данни, доказва противното, т. е. че металитѣ, ако и да сж избѣскали отъ нѣкои употребения дървото, то сж се явили пѣкъ нови нужди, а така сжко сж се развили нѣкои досегашни употребения, тѣй щото общо консомацията на дървото, не само че се не е намалила, но напротивъ се е увеличила и постъпенно се увеличава. Г. А. Melard зема за примѣръ Англия, която въ прѣдшно и сегашно врѣме има най-много лѣяници и произвежда най-много желѣзо; така въ 1893 г. тя е произвела 6380 тона желѣзо, когато Германия е произвела 4,404, Франция 2,010 тона, а другитѣ държави сж произвели още по-малко. Той зема за примѣръ Англия още и за това, защото тя има твърди малко гори и нуждитѣ си удовлетворява съ чужди дървени материяли, по вноса на които може най-добри да се заключи за увеличението или намалението на консомацията на дървото.

Въ Англия е внесено въ 1860 год. 3,859,000 м.³ изработени дървени материяли, а въ 1890 год. — 10,205,000 м.³. Вносътъ на дървени материали, както се вижда, се е увеличилъ за 30 години съ 168 %, когато цѣлокупната външна търговия за сѣлций този периодъ се е увеличила само съ около 100%, т. е. 375 фунти стерлинги сж порасли въ 749.⁴ Това показва, че металитѣ, производството и експортирането на които сж тоже расли, не сж намалили ни най-малко употребението на дървото.

Нуждата отъ повече дървени материяли въ Англия въ казаный периодъ, или увеличаването на вносетъ, се е явила:

1). Отъ увеличаването на камено-въгленитѣ копни, които поглѣщатъ огромни количества дърво. Какъ е вървело това увеличавание, може да се разбере отъ количествата на ископанитѣ въглища.

Така въ 1870 год. то е възлизало на 112,125,000 тона,

„ 1880 „ „ „ „ 149,166,000 „

„ 1890 „ „ „ „ 184,520,000 „

а „ 1893 „ „ „ „ 187,277,524 „

Сжко тѣй може да се разбере и отъ вносътъ на дървени материали (обли трупове) специално за камено-въгленитѣ копни. Въ 1870 година само Франция е внесла такъвъ материалъ за 798,000 франка, а въ 1893 г. — за 10,565,000 франка.

2). Отъ увеличаването на желѣзно-пѣлната мрѣжа, която консомира голѣми количества дърва въ видъ на траверси или въ форми, употребяеми за направата на вагони и др. т. Желѣзно-пѣлната мрѣжа е достигнала вече поченатата цифра 33,000 километра, а направата на вагони, за вжтрѣшно употребение или за продажъ на вънъ, сжко тѣй се увеличава ежегодно. Прѣсмѣта се, че отъ 1889 год. до 1891 год. се пада да искарватъ отъ Англия вагони за отъ 56,000,000 франка годишно.

3). Отъ увеличаването на търговеката флота. Въ Англия ежегодно се правятъ кораби отъ вмѣстимостъ 1,000,000 тона, и прѣвсичко че вънкашната имъ частъ е отъ металъ, за направата на вжтрѣшната имъ частъ се харчатъ голѣми количества дървени материяли.

4). Отъ увеличаването на населението. Отъ 1882 год. до 1892 год. народонаселението въ Англия е нарасло съ около 4 милиона души, което увеличавание, безъ съмнение, е докарало направата на много нови помѣщения, на които значителна частъ е отъ дърво.

и 5). Отъ развитието на индустриитѣ, които консомиратъ много дърво; а така сжко се харчи много дърво за пакуванието на извознитѣ стоки, които се оцѣняватъ на милиарди.

Това, което е въ Англия, е и въ всѣка друга страна; така щото развитието общо на индустрията и частно на металургията, както и развитието на съобщенията, увеличава консомацията на дървото, а съ това се увеличава и економическото значение на горитѣ.

Измѣнението на температурата въ дърветата.

За да изучи измѣнението на температурата въ растящитѣ дървета, Г-нъ W. Fring — профессоръ при королевската обсерватория въ Ucele, при Брюкселъ — е наблюдавалъ 19 мѣсеца (отъ 4-й Августъ 1890 год.

до 5-й Мартъ 1892 год.) температурата на една черна топола (*Populus nigra*), която цѣль ден се огрѣвала отъ слънцето.

За тази цѣль той извъртелъ въ сѣверната страна на стъблото, на височина 1.27 м. надъ земята, една дупка, която е била 2 см. широка и достигала сърдцевината на дървото. На това мѣсто стъблото е имало 71 см. дебелина. Въ извъртената дупка той поставилъ Фуесовъ термометъръ така, щото резервуара му допиралъ сърдцевината. За да прѣбрѣчи влиянието на температурата на външния въздухъ върху термометра, той изпълнилъ празното пространство на дупката (между термометра и дървото) съ лънъ, напоенъ съ парафинъ. Показанията на така поставения термометъръ той записвалъ всѣкой денъ по пладнѣ. Едновременно съ това записвалъ и температурата на въздуха въ 8 ч. с. и 8 ч. в. и максималната и минималната прѣзъ денонощието.

Резултатитѣ, които е получилъ, сѣ слѣдующитѣ:

Дървото и въздуха сѣ имали срѣдни мѣсечни температури както слѣдва:

Мѣсеци.	Въ 1890 год.		1891 год.		1892 год.		за всичкото време	
	дървото	въздуха	дървото	въздуха	дървото	въздуха	дървото	въздуха
С р ѣ д н я т е м п е р а т у р а								
Януарий			-2.8	-1.9	1.0	0.8		
Февруарий			-0.5	-2.5	2.9	2.5		
Мартъ			4.2	4.3				
Априлий			7.0	6.3				
Май			13.2	11.6				
Юний			14.5	15.2				
Юлий			15.5	16.3				
Августъ	15.8	17.0	14.9	15.4				
Септемврий	15.0	15.2	14.8	15.5				
Октомврий	11.2	9.4	12.7	11.5				
Ноемврий	6.4	5.2	5.1	3.9				
Декемврий	-1.1	-4.5	3.9	3.7				
Срѣдня							8.08	7.89

Най-ниска (минимална) температура въ вътрѣшността на дървото е достигнала въ м. Декемврий 1890 год. — 8.6°C, когато въздухътъ

е ималъ — 13.0°C. Тогава дървото е било смръзнато, само коренитѣ които сѣ били по-дълбоко отъ 60 сантиметра, сѣ имали температура надъ 0°C. Въ смръзнатото състояние дървото е останало цѣли три мѣсеци — отъ 1-й Декемврий до 4-й Мартъ.

Най-висока (максимална) температура въ вътрѣшността на дървото е имало на 15-й Май и е била 19.0°C. Сѣщия денъ въздуха е ималъ максимална температура 13°, а два дена по-рано (13-й Май) — ималъ е 18°. Най-висока температура е пѣкъ ималъ въ м. Юний и е била 22.3°C.

Общо, резултатитѣ могатъ да се сведятъ въ слѣдующитѣ точки:
1). Срѣдната температура на дървото е равна на срѣдната температура на въздуха; но за отдѣлнитѣ мѣсеци, тя може да бѣде съ 2°—3° по-голяма или по-малка отъ послѣдната.

2). Измѣненята на температурата на въздуха изискватъ най-малко единъ денъ до като се прѣдаждатъ въ вътрѣшността на дървото; за това въ отдѣлни дни температурата на въздуха може да бѣде и съ до 10° по-голяма или по-малка отъ онаа на въздухътъ.

3). Когато температурата на въздуха падне подъ 0° С., тогава температурата на дървото остава дълго време постоянна, до като се смръзне всичката имъ мазга (сокове). За това пѣкъ е потребно единъ мѣсеченъ периодъ отъ непрѣкъснати студове; сѣщо такъвъ периодъ отъ топли дни е потребенъ, за да се размръзне. Мазгата се смръзва при — 0.4° С.

4). Пролѣтъ, прѣди разлистванието, максималната температура въ вътрѣшността на дървото настѣпва по-рано отъ въздуха; то произлиза отъ дѣйствието на силнитѣ лъчи на пролѣтното слънце. Слѣдъ разлистванието температурата на дървото се измѣнява много слабо; така въ най-големитѣ лѣтни горѣщини, тя се движи около 15° С., много рѣдко ще се покачи или понижи за 2°.

и 5). Движението на соковетѣ се усилва съ увеличаванието на температурата, но подиръ минаванието периодитѣ на жегитѣ (м. м. Юлий и Августъ), количеството имъ (на соковетѣ) се намалява до минимумъ. Отъ срѣдата на м. Октомврий. движението имъ се прѣкъсва съвсѣмъ.

ЯВЯВА со на всички наши лозари, че редакцията може да имъ достави книгата „Рѣководство по лозарството“ отъ Хр. С. Георгиевъ, като, испратитѣ стойността на книгата — 3 лева, и 25 ст. за поща.

ТЪРГОВСКОТО-КОММИССИОНЕРНО БЮРО НА С. Ж. ДАЦОВЪ и Сие въ СОФІЯ

Доставява въ цѣла България, съ най-износни условия всѣкакви:
земледѣлчески и индустриални съжива, машини, сѣмена, бубено сѣме и пр. и пр.
и
всякакъвъ видъ учебни пособия, книги и списания изъ иностранната литература.

МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКИ ВЮЛЕТИНЪ

За гр. Плевенъ.

Отъ 10-й до 19-й Декемврий 1896 г. (по старъ стилъ).

Число	Температура на въздуха по Ц.							Температура на почвата по Ц. на дълбочина				Абсолютна влажностъ	Относителна влажностъ	Посока и скоростъ на вѣтъра, метри въ секунда.			Облачностъ	Валежъ въ м, м.	Разни явления.				
	Барометръ, вт. м, редук. на 0° Ц.		Температура на въздуха по Ц.					0.35 м. 0.65 м. 0.95 м. 1.25 м.						срѣдно	срѣдно	7 ч. с. 2 ч. в. 9 ч. в.				срѣдно	7 ч. с.		
	дневно	срѣдно	7 ч. с.	2 ч. в.	9 ч. в.	срѣдно	максимална	минимална	въ 2 ч. слѣдъ пладнѣ														
10	754.2		1.0	2.9	3.5	2.7	4.1	0.4	2.8	4.7	6.6	8.4	5.3	97	тихо	ССИ	3	ИЮИ	1	10.0	0.5	Мжгла.	
11	755.3		1.5	2.4	1.7	1.8	3.6	1.3	3.3	4.8	6.6	8.3	5.0	94	ИСИ	7	ИСИ	3	ИСИ	2	10.0	3.4	—
12	757.8		1.5	3.0	2.4	2.3	3.4	1.2	3.6	4.9	6.6	8.3	5.2	96	ИСИ	1	тихо	С	1	10.0	—	—	
13	759.9		1.7	2.6	2.4	2.3	3.1	1.7	3.9	5.1	6.7	8.3	5.2	95	И	3	ИСИ	3	СИ	1	10.0	0.0	—
14	761.5		2.6	3.0	6.2	4.5	6.4	2.2	4.2	5.3	6.7	8.3	5.8	95	тихо	ССИ	1	И	13	10.0	0.9	Дъждъ.	
15	759.0		3.4	1.7	0.8	1.7	6.2	0.8	4.5	5.3	6.7	8.3	4.9	93	И	26	И	19	тихо	10.0	14.6	Дъждъ и снѣгъ.	
16	755.8		0.8	1.9	1.4	1.4	2.3	0.8	4.2	5.4	6.7	8.2	4.8	94	ССЗ	2	СЗ	3	СЗ	1	10.0	8.9	Мжгла, дъждъ.
17	755.8		0.2	0.2	0.1	0.2	1.4	0.1	4.2	5.5	6.8	8.2	4.2	91	ИЮИ	9	ИСИ	3	И	5	10.0	2.1	—
18	760.8		0.2	0.2	0.2	0.2	1.3	0.1	3.9	5.5	6.9	8.3	4.0	87	ЮИ	6	ИЮИ	8	ИЮИ	9	10.0	0.0	Прѣхвър. снѣгъ.
19	765.5		-0.3	0.9	-0.2	0.1	1.2	-0.5	3.7	5.4	6.9	8.3	3.7	79	ИЮИ	3	ИСИ	2	И	5	9.0	0.0	—

Съобщава В. П. Вълчевъ.

Печатница на Бр. Ст. Бояджиеви — Плевенъ.